Ա.Զ.Գ.Ա.Ս.Է.Ր

Հրատարակի յամենայն Հա-
մաթ-օր՝ բաւ Նոր Տարեկանի
Տարեկան կ. Ռուփի 24.
Բաժին վեց ընկերութեան 600.

ՈՒՍՈՒՄՆ ՍՈՒՐԲ ՀՄԱՐԴ ՆԵՐԳԱՆԻԿ

Ամենայն տրգալին Հրա-
տարակութեան ծիր մր-
ոցն.
Կանխելին օրոք թղթւ-
մունք 2 անայ տուաղի

ՀԻՄՆԱԴԻՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԵԱՑ

ՀԱՏ. Գ. ԹԻՒ 101. ԿԱԼԿԱԹԱ 1847 Յուլիս 17.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ԿԱԼԿԱԹԱ

ՅԱՒԷՏ վասն պակասութեան նաւաց, զան թէ տատանելութեան աշխարհաց՝ նաւահանգիստն երկպատիկ լարձրացեալ է 'ի Կալկաթա. Մածառալիրնք վշայդ և ըզերեկ մասխաւ, լինելն թէ զիմբր կարելին ունել 'նաւս երժան վաճառ. և բանեալ մեծագնեն, զէ գամլիոն Բանգալայ 'ի Չին, և զարմանալ 'ի Մասերբատնեա չանեցուցեն։ Մեծուք և բեակեռք խուռն բազմութեամբ ատտ և անդ 'ի փողոցս մանկանն, որպէս ողխարք տաղթածառ կող 'ի կող առ եալք և առ 'ի չխարելոյ պարծել զնաւական կերակուր՝ ձեռակատար ծամ գառեն։ Տէկնայք 'ի եռեշէց և 'ի խրրախճանաց գաղային, որպէս թէ կամաւ պապաջխարութիւն յանձնառեալք 'Կամագարան և քմոյք 'նոցա՝ որպէս արկեղք յառանց 'ի եղեալք ամենայն 'ի մարդկանէ կան. Դոյն ուրեք երբեմն զմտաւ ածեն 'նոր ինչ ձեռել կամ կարել, փերազակք Հայոց ուըեմն բանան առաջի 'նոցա դրեհեդա Բանգալայ, և գլխաւոր Չինայ. 'Ի քերանս երկրակալաց եւան նաւք և ափիոն, և 'ի խորհուրդս Տէրութեան՝ միայն զանձ հաւաքել։ Հաւ վերացաւ յամենայն տրուեատուրաց, և բարւ զինուորն բազում էջ նաւու յուս Բեզլաց և Փառսարանից միայն. որոց զարդեա բազմանան աշխարհաք Եգիպ. Դըրգրութիւնք՝ տպագրութիւնք և նարանոց. մարդամանութիւնք և շարադրութիւնք յանզիմանեաց սակս նո և պարապորդաց միայն դրամոյք։— Իրաւանակութիւնք ազգայինն Լ բազդից կամ Կալանկաց թերևս մխիթարութիւն ինչ 'նիւթէին մեզ՝ եթէ լինէին. բայց և այնք՝ որպէս խնդրեք 'ի Հարստանս Հրատ. երկաւթք՝ ուր և անկանին, անդ կան և մնան. Իսկ խոնարհ այս Եկեղեցի, երբեմն տալոյ երկրամենից յափշտակութեանց ընդ գար և դեռ ոչ և անհեղի պառուհարաց՝ և դեռ ոչ կազդուրեաց զմիթացս իւր. Ասեմ և չեք ոք զօր-

դիտ որ այնչափ աջող գործել կարիցէ որչափ հետևողն մոլութեանց դրացի ազգաց ։

— ԹՈՒՐՔ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԳԱՒԱՌ ։ Բնակ ատուրբք յաւուր երկրաշարժին Հոյ Պերբեռնտնեայ ամն գիւղած երեսաց , Ձիւծոյան աչօք , և նիհար անձամբ՝ եկն առ մեզ և գանգատ յորդոյ թէ ճաշակ չունի ։ Ընթերցեալ էր մեր երբեմն , զոր ինչ արար Նապոլեոն զինուորեալ Կարդինալի միում , վասն որոյ առնել զնմանէն առ մեզ՝ մականու մերով պարառօրինակ ըստ յուս բառնալ զհիւանդաքար մի և անդադար տանել և բերել ։ Արդ ախորժակն բացաւ , և զամենայն անխտիր ճաշակէ զորգիս յօգուտ անձին իւրոյ ։ Խորհուրդ տամք որոց կորուսեալ իցեն զախորժակս իւրեանց՝ աշխատասէրս լինել ։

Ընկալաք 'ի Նորոգ Համապատախանւոյ մերմէ Ա. սոսրապրութեամբ զթուղթ լին և զարժանաւոր Պերթուան Օրհնանն. Ղուկեանց Հոգատարութեան և Պերթոյի ։

— Ծ. Հասր և ամենայն տանեկք Խանգարոյ Գուրան , Գոպա , Ս'գյոոլեկ , Բաղդիոր , և Եփրեկոր մնացել 'ի Բուլանա և Աչում , մնապէս որպէս 'ի վերայ Ջրաղաց կորզտեան հնձոյ Լևոնի իւրեանց ։

ԲԹԵԿԻԵՑ ՆՈՐԱՑՕՐԿ

'Ի Մայիս 26 'ի մեջ գիշերոյն ամուկ Հրկիզութեան յարուցեալ 'ի բնրքէն ժողովեցեալ անդ գինձնականաց որք զարհուրանօք և տոտմութեամբ ասւոցն զայն 'ի գիսաւոր փողոցին վաճառանոց քաղաքիս , անդի կոչեալ 'ի դարձասան Պօրանոց Պիոկլեն Սոլմենց յիսեկի վաճառականաց սատի ։ Մինչ չմնացածքն այգոյն յանձին փախեցան հանդերձ ամենայն մթերօքն՝ որ դտանէին 'ի նոսա ։ և ոչ միայն շրջակայ համբարանոցքն եւ այնմ ատարաքայութեան հետևէին , այլ նաև ընդհանուր գործատունքն որ 'ի շարի նոցին , եթէ ոչ էր ձեռն Վերին Տնչութեան արագ հասել յօգնութիւն անզօր և ընդունայն ջանից իւրոց արարածոց ։ Քանզի այն ինչ ամենայն աշխատանք նոցա 'ի զուր էին ; և մեքենայքն բեկեալ վրիպեցան գործել զշէջուցումն , անդէնոյ Տէր զանձրև յորդառատ , և 'ի փայլեանժամու խաղաղ նուաճեաց զբռուռն զօրութիւն անդուլ հրոյն ։ Եղպարև ան յայսմ տարաբաղդ ադանչելի նախախնամութեանն Աստուծոյ առ արարած իւր ։ զի ուժին գոյ երկբայութիւն թէ տարածելոց հրոդեհն 'ի միւս և յանկերումն բազմաց՝ եթէ չէր դդեմ կալեալ նորա զօրագոյն տարերս՝ որ 'ի յերկնուստ ։— Կորուսանմ թերևս չորք յայս գեա , այլ աղահովիչք էին բայց 'ի հինգ հայոց առևտրոյ պատուհաս զրանց ։ Իսկ արժանաւոր կորուստ տանն՝ առ որ անարքն ցուցին անառնայտէ՝ են Հաշտարքեան և Համապատախանութիւնք 'նոցա , որք ամենայն այրեցան ։ այլ սակայն բարգաւոր են՝ զի բա խոհեմ մասի իւրեանց իւրաքանչիւր անցեալ ամաց օրինակն ապահովեալ են յաապահովին չարուածոյ առ Տեարն Անգղիս ։ Իւ այլեցան Փարաճակիւք մեծամեծ զանձարոյ , այլ վաճառեցուցեալ զոլով առաջի օրէնսգետաց՝ պատուանոյն չկարեն մնալ նոցա ։

Ս'ենն արկածեցս բազումք յորդորեցան 'ի ներքոյ ապահովութեան

արկանել զմիթերանգս իւրեանց ։ որ-
պէս թէ նոր ծանեան զզօրութիւն
հրոյ ։ Այսպէս և մեծամեծ մարդիկ զան-
կարծահաս մահ ընկերին, ապա զայս
զինչ մահկանացու այր ։ այլ երանի թէ
նոյն փոյթ և խնամ հրոյ, որ թերևս
ոչ ծախիցէ ՚ի քաղաքէ մերմէ ինչ ։ թէ
և ՚ի սրտէ շատ ։

— ՚Ի 29 և 30 ամսոյս ծիլնեցաք
նշանս տան որ երկիցս պատահին ՚ի
տարւոջ (՚ի Մայիս և Նոյեմբեր)
համառօտել յԱնգղիացւոց ։

ԳԵՐՍԿԵՍՏԵԱՆ

՚Ի ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ

Տեղութեանս հրատարակեմք զի Հոգևորական անուանեալ Ասատուրեան ՚ի Նոր Ջուղայ հանգեաւ ։

Յուսամք զի գեղեւս բազմաշնորհանութիւն Թում Գուրգոյ ՚ի Նոր Ջուղայ դարձուցէ մխիթարանս բարի և ծերոց Օսկեդոր տեղւոյս. Ծնողաց նոցա ։ զի և զՄ ՚ի գնէ, վասն պատուիրակութեան նոցա հրաժեշտին, ապա թէ ոչ երեք միոյ ներքին գնե- կա փոքր է, այն ինչ կէս մահ մա- գաղթեան Եսաւեայ անծանօթ մի- նան ծննդավայրին փրկութեան հոգ- ւոց և ծարաւութեան հնարից առ- բերյոյ անձանց իւրեանց ։

Եմենայն յուսաւօրեալ ողինք ի- գական ներքին առաւել խնամ տանին քան թէ արտաքինն, զու զանէ զհա- ւատոյն արմ ։ Երբ մարք ալևո լի- ցին, և մանկունք յետ կաթին մայ- րութիւնս զինուցեն ՚ի նոցանէ։ զու- հա կոյ և ղեկին Գուրգոյս յաւէլ, ոչ ինչ մեծ ամենա քան թէ զնա, որ յետ բոլորովին անկանելոյ ՚ի կարաս հոլոյ՝ առնուլ ջուր լուանալ զձեռս

իւր , և թողու զերկին կայսեր զապառակն մասն մարմնոյն ։

ՄԱՆՈՒՉԱՐ ԽԱՆ ՀԱՅ ՄԵԼԻՔ

Նոր Ջուղայ ունի հրաշափառ մի յարբանեկ Սուրբ Աստուածածին եկեղեցւոյ, որոյ ՚ի հարաւոյ և յարևելից են միաջոր հանգուցեալ մասնաւորաց ։ ուր յիշատակներ առաւր կիւրակէից լինէր ամփոփանս , և Ջուղայեցիք գնէին և փոխանակէին անդ զպիտոյս իւրեանց ։ Յամուրս կաւառ կալուածոյ Մեծասուն Մանուչար խանի ։ Սեան հաստատութեան Տէրութեան Պարսից ։ այս կարգ փոխեցաւ ։ զի փոխանակ կիւրակէից կամ միաշաբաթուց՝ շաբաթք կարգեցան ուրուք ամփոփանաց ։ Իբրև հանգեաւ Իշխանն Սեծ ։ կենին յաղթե- լեցաւ կարգն ։ և թէպէտ դոյլին ՚ի Նոր Ջուղայ որք բարեպաշտք և երկիւղածք յԱստուծոյ ։ որք կա- մէին սուրբ պահել զօր Տեառն այ- սակայն չէին հնար ։ ուստի և փո- խադրեցաւ որ ամփոփանաւքն ՚ի Կիւ- րակէս ։

Աւրեմն մարծանք յիշատակի հան- գուցելոյ Իշխանին՝ որ պատուեաց զԿ. Տէր ։ և սրբեաց զՕրն եօթներորդ ՚ի փառս Տեառն ։ Պարծանք և բա- րեպաշտ հեռանոցին ։ որք թէպէտ ՚ի մանկութեան կենաց իւրեանց ։ ատա- ցին անշարժ պահել ծառայութեցին և ջանացան զայն ։

[illegible]

ԵԳԻՊՏՈՍ

Գրեն 'ի Կայիրոյէ Յունիս 18 թըւ-ւով թէ Բարձրագոյն Եպարքոսն Եգիպտոսի յանկարծ 'ի մեծ եղեալ կցէ երանել յայցելութիւն Սուլտանոյ՝ Բարձր աստիճան Յարութիւն Բէյ-իւ հանդերձ. Իսկ զաւակն նորա 'ի նա-խարարութեան Եգիպտոսի ունելոց է Խոսրով Բէյ եղբայր Յարութիւն Բէյի, գործակցութեամբ Ղասիմ Բէյին.

—Ասի թէ Վ. եհափառ Սուլթանն Կոստանդնուպոլսոյ հրատարակեալ է գնար ինն 'Նշան Բարձրագոյն ատեն-դեանն, և անուանեալ զԵպարքոսն Եգիպտոսի՝ առաջին ընկերակից նորա. Եթէ Նշանն չհասանիցէ առ 'ի մեզ քանի մի աւուրց, ինքնին Եպար-քոսն երթայ 'ի Լիգհօրն.

—Կարի փառաւոր հանդիսիւ ի-ջուցին 'ի նաւէ զեւ որդւոյ Եպար-քոսին՝ որ մնաց 'ի Պարիս. և Թա-գէին Աղէքսանդրիոյ՝ աշխարհա-խումբ յուղարկաւորութեամբ ամե-նայն ուղղոց զինուց անդր.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՉՈՐ ու ՑԱՄԱՔ ԱՇԽԱՐՀԻ. Նամ-ձին գրով Արժանապատիւ Աղայ Մը-կրտչի Աղաթօնեան թուղթ 'ի Մեծն Պոլիս 'ի 17 Մարտի՝ ուրախացաք խնդալ, զի ստանալով թերթք Հայ-աստան Լրագրոյ յԵգիպտոս հասին առ Աւետեան Աղայ Եղիազարեան՝ վասն տեղւոյս. Իսկ Մեծազգի Ա-ղային փափագակ ինքեան ուղեւորելոյ զնո-րա սոյն. միայն գրեալ և ծանուցեալ է թէ եկին հասին։—Յաւելի ես մեզ այս ստորադասօրեա աշխատութիւն Մե-ծարգոյ Աղային, այն ինչ բարերար Բաժանորդք այնր Լրագրոյ անհամ-բեր ձեռն գալստեան նորա. Բայց այն է զարմանալի, զի Արժանապատիւ Աղա Մկրտիչ Աղաթօն, և զմեզ յորդո-րէ մի և նոյն միջոցաւ զմերս ուղեւո-րել առ ինքն. որ եթէ յամենայն եր-թեւեկան այսքան ամաց կարուստ ըն-կալնէր, միայն վասն խմաց անձինց՝ թէ "եհաս", ուրեմն բաւական համա-րելի է թէ Պատուելի գործակցիս մե-ր. թէ մեզ, զի գԼրագիր մեր յԵ-գիպտոս ժամանել կարեմք. և ոչ ուրիշ.

Եթէ յերկոցունց կողմանց եւս բար-ւոք խնամ՝ չտարցի ամբողջ և արագ-երթեւեկութեան Լրագրոյս, ուրեմն անհնարութիւնք չգիտեն այսուհետև. Օ ի ահա զրկեթէ տարեն լրագու-յոր մեզ զուրկ եմք, թէ յԱւստրալա-յոյ, և թէ 'ի Հնդկաստանէն.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

"Յուրախութիւն փոքրիկ Հաս-րակութեան Պատուելի Աղայիս Մերոյ 'ի սփիւռս Հնդկաստանի՝ հրատա-րակեմք զհաստատեալ ինչ զրութեան Սուտմանեան Հարաւայնոյ Աշխէլ և Համբարձումեանց Լեռնէլէձեանց Թուեալ Տփղիս 'ի 30 Նոյեմբերի 1846 ամի՝ որով յայտնի առնանի թէ զճշգրիտ եռանդն հայրենասիրութեան ցուցեալ այնքանքն իւրեանց Աղջատկը.—

ԳԱՏՃԵՆ

"Լուեալ զբարի համբաւ անուն ձերդ Յարգելի Ընկերութեան 'ի վաղուց հետէ փափագ ունէաք 'ի ծանօթութիւն գալ զձեզ Ազգասիրացդ. այլ այս ին-իւիք յաջողեցաւ եր մեզ, բայց ե-

թէ ըստ կարի մերում գործակից լի-
նելով յաջողուած գործոյ ձեր ։ Այ-
նու՝ զի մեք առաւել 'ի բազում ու-
մանց հեռի առեալ լինիմք 'ի զբա-
ղմանաւորութեան՝ քաջ գիտացաք ըզ
յարգ և զհարկաւորութիւն Ձեռա-
գրաց՝ առաւել 'ի մերումս ժամանա-
կի, երբ անձնայն ուրեք 'ի խնդիր
լինին խուզարկու աչօք ուսումնա-
կանք ազգիս 'ի գիւտ նորանոր հնա-
գից 'ի ծաղկեցուցանել զդրականու-
թիւն Հայկական լեզուիս ։ Այսորոյ
և մեր զմեծ մասն ժամանակի մերոյ
ծախեցաք 'ի գիւտ այնոցիկ առ 'ի
լուծել զօգուտ գրականութեան ազ-
գիս և զհարկաւորութիւն մերազնեայ
ուսումնականաց ։ որով և տեսի ցայս
վայր մատենեցաք զձեռագիրս բազում
հարիւր ։ Եւ յորժ տեսի ձեռնար-
կելոյ մեր յայս գործ՝ օգնեաւք ան-
ցուցանել զայնս 'ի ձեռս այնպիսեաց
որք կարասցեն պատկել զկատարեալ
հեղինակաց այնոցիկ ։ աւարտելով
զայնս և կամ յայլ հարկաւոր պէտս
'ի վեր արկանելով ։

Եւ յայսմ մտի քանիցս անգամ լու-
թերցաք զհատուածս ինչ 'ի ձեռն
Բազմավիպին Օրագրի՝ առաք ձեռա-
գրոց ։ յորս երբեմն 'ի հայերէնէ երե-
ւեր ձեր մաղթել զայնս առ 'ի
ծաղկեցուցանել զդրականութիւն մե-
րոյ լեզուիս յայտ ։ Արդ առաջ փու-
թացաք այսու նամակաւ ծանուցա-
նել Ձերդ Յարգութեան զձեռագի-
րաց առ այժմ գտելոց առ մեզ ։ առ ա-
քելով առ ձեզ զցուցակ այնոցիկ ։
ընդ որում և յայտնել ։ զի առաւելա-
գոյն սէր մեր է ձեզ վաճառել զայնս
շահաւոր գնով քան այլոց՝ մեծագնոյ-
քաջ գիտելով թէ կէտ և նպատակ վաս-
տակոց և ջանից ձերոց ոչ այլ ինչ է։
բայց միայն լուսաւորութիւն ազգայ-
նի ։ Աւելի՝ ազգային Բարերարք, ե-
թէ բարեհաճեսջիք գնել զայսոսիկ ։
արժանացուսջիք զմեզ նամակի ձերում՝
անդրադարձուցանելով մեզ, թէ զինչ
և որով ճանապարհաւ կարեմք հա-
սուցանել զայնս առ Ձեր Յարգութիւն ։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐ

— Անգղիացիք հաշուեցին զպատերազ-
մութիւնն՝ զոր ունեցան ընդ երկերին տա-
նին ամսոյն 'ի Թեժեն գետ՝ արժել
տարէն՝ 50'000 Ստէրլին ոսկիս ։

— Թիւ նաւաց բեռնելոց յամին 1846
հասանէ 9537 ։ իսկ Թեռնակիրն նոցա՝
91,899 ։

— Նաւս Մաղա երեւելին 'ի զօ-
րավարաց Ընդէլ Պօզիոյ ձեռբա-
կալ եղեալ տանի՝ առ 'ի Փարիզ ։

— Միթարգոյն ոմն 'ի մերձակայս Ա-
մերիկէոյ 'ի քննել խորում գնի ա-
րլին մեռելոյ՝ գետուածով ծակեաց զը-
մանն իւր ։ և հիւթ մարմնոյ մեռե-
լոյն անցեալ ընդ այն ։ և տարածեալ
յանձն նորա՝ մահու սպան զնա յետ
քանի մի աւուրց ։

— Այն ամն 'ի բանդ. անկաւ 'ի Պետեր-
բուրգ՝ վասն խարդախելոյ զոյքն իւր 'ի
մերոյ կայսեականաց հաց 'ի կերակուր ։

— Այժ թէ 'ի դպրատան Մատենադար-
անի կայ գիտական գիրք ինն՝ զոր բա-
նիւ և ընթերցանու սատանայ՝ յորժամ
չար լինէ պատահելոց 'ի վեր ազգի կամ
Տէրութեան Տաճկաց ։

— Գաղղիացի վաճառական ոք բաղ-
րեալ յառաջ Աթենայ 'ի Գաղղիա՝ թէ
Փաշայն Եգիպտոսի մտանէ եր իւր զմեծ
զաւակր զբանաշ վասն յառաջացանելոյ
զգիտս մի 'ի զ կրթութիւնն մա-
նկանց Եգիպտացւոց ։ այլ ոչ այս ։
Անտանի ասաց թէ Փաշայն ինքնա-

կալ է, և ոչ անկանի ընդ վճռով իւ-րով։

— Սովորութիւն է Ռուսաց ազգին 'ի հուր գամենայն գաղտնի վաճառս և բաց այսմ մեծ քանակութիւն չայի առնէ, հրով դատնդամ 'ի Լեհաստան կամ Պոլսոյ։

— Սովորութիւն էր 'նաև թեթև պատիժ տալ պարտականաց, իսկ այժմ հրամայեալ եղ 'ի Կայսերէ սաստկացուցանել զայն առ ամենայն կարգ և աստիճանս մարդկան։

☞ Իւ մեք որք տեսաք զկնճամածըս երկրին, որք դրեթէ խաղուք ցոյցերն զոր դասանէին, ևս և զաղաղմն կայութիւն հասարակ ժողովրդեան և դերբեայց. Բարեխ մաղթեմք Կայսեր և Տէր Նորա փառն այսր Նորայ Հրամարտակին Քաջ դիւանդրով, որ Հայն 'ի Հաւատարութեան ոչ կայ. այլ ալիւղ կամ ցաւանոյ մինչև 'ի կեա նաւարկ կղզոյն, և կամ բարձրանոյ. փառաք Բարերարին, զի գիտուն զարթեաց 'ի մեզ, պատահեալ խորհուրդ մեր մեցին ընդ աստիճանս զերաղանցութեան 'ի վեր ձեւոյ։

Նոր օրինակ Պատահար. Գ. Տ. օրագիր Ապրիլ 24 թուով, յիշատակէ, թէ իբրև երկու ամբոխ յարևմուտս Հրատարակեալ կեցէ զկարուստ փոքրիկ աղջկանն Մ_ենինկայ, զոր եղ մայր նորա առ դըրանն, և յետ երկուց րոպէից եկեալ ոչ եգիտ զնա։ Որոնեցաւ 'ի խնդիր նորա առ և ամէն. այլ 'ի վերջոյ ունայն եգիտ 'ի յուսոյն՝ համարեցաւ թէ կամ մորթի կերի վարեցին զնա, և կամ գազան չար ստտրն և եկեր։

Բայց յուսուր չորեքշաբաթի 'ի 24 Ապրիլի երկրաշարժ. Կեսարք և Սմիրնիզամ դաստաց եկեալ 'ի քաղաքին Գորոհամայ ('ի Գոլուէն Բարեկյոյսոյ) մի անի 'ի նոցանէ. Գէ Պերի անուն պատահեալ հօր աղջկանն՝ առաց. թէ երկու Անգղիացիք առեալ զերեխայն բերին 'ի Միեւլէնդամ, և խնդրեին վաճառել զնա ընդ կին դնով. Կապիտանին վարք նորա տեսի և ա հարցուփորձի. որք կրկին տեսին թէ վասն չնչեր ունձնոց թողին զերեխայն և փախեան, և այժմ ընակի աղջիկն ընդ Պարոն Օ_նմեքելայ մերձ 'ի Սասուալտաբերդ։

ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒՔ

Յարգոյ Վ. Խմբագրաց

'Ի Զմիւռնիա։

Արժանայարգ Պարոն.

'Ի ՆԵՐՔՈՅ բանասիրականաց երգոյս գրոցս (Հայաստան) Յավելուածս Ազգային, որ հերթ տասն ամսոյ յառաջ 'ի Նոր Զուղայ մեր յարմնելով եր պոյս խառն ընդ այլազգական և խոր հառաջ։

Խնդ այժմ գնոյնն Զոնայոց ենքում գոյղըն հարցող էմայ յարգարել և աչել 'ի Հայրենի հարցման մեր. զոր խնդրեմ ձերոց արարեալ համայնքին տպոյ, առ պայել զայն յԱզգասէրն տոմ. 'ի զէօսան Երաժշտական բանասիրութեան, ողջ լեր։

Մնամ

Թոանք Վ. Խմբագրաց

Քոյ Ա.

'Ի 15 Յունիսի 1847

ՍԽՈՒ ԵՒ ԱՂԽՈՐ

Ուր ընդ ուխտաւորքն մէծ տօնաց ատամոք ,
Այն ինչ զետ ձմեռն՝ անձրեւօք մեղմին ,
Զուարթ թռչ՝ կանանց՝ այգաստ տեխնար ,
Ամէն ու զեփիւռն՝ ձառաւոյ առաքաւոր :

Հայեաց առէ ուռն՝ ինչ զուարթ ատամք
Պտղնիմ ի զուլնուն՝ կանանչ տերեւովք ,
Խաղինակորդ ծովովք՝ անուշակ պտղովք
Ի ժամու աչնան՝ կայ ուխտիմ չամիչօք :

Այն ինչ ուխտաւորքն լուեալ զայս պարծումն ,
Խառաչեն առ ուռն , "Անցզին տամնեն ,
Պտղոյն սիրով՝ եւ զայս անունն ,
Փափագեն կերակուր ինձ ուխտիմ յատուկ :"

"Ելայ բարքն , առէ ուռն ուխտաւորքն ,
Ուտեմ զու որդւոց ղեմ տուն եւ այգին ,
Գնում կերակուր զերջանիկ զայլին ,
Անիծայն անմխեան՝ եմ ուխտիմ տարին :"

Ի բաց թողէ ուխտարն առէ , քոյ այգ տուն ,
Ուտեմ յաւելու աղքատ՝ եւ լռաձայնով ձեւն .
Համբուք իմ հպրտ եւ զեւ կայ ինձ շուն .
Նաւքաւ են պղնձաւորք իմ եւ ամբաւ թիւն :

Ուռն անդէն առէ՝ այգին պատուտակն ,
Ինն զուարճանան հայք այգի մարդկան .
Խաղող իմ զուարթ եւ յոյժ զովական .
Գինին կազդուրիչ սրտի բերկրութեան :

Բե՞ զէն տար՝ ուխտարն տեսայ պատասխան ,
Ի՞նչ շահ քեզ առէ , այդ ձուկ անտարման ,
Որ է կարծանիլ ստուբն բանական ,
Իմ են կազդուրիչ ձմեռք ի ձմրան :

Դու առէ ուռքն , հայեաց յծմէն ընդ ,
Ջեռ ինչ ոչարակ՝ ուխտիմ յոյժ համեղ .
Նշխարն երեք առդ կէէկը խմեյ
Ուփուն զկարգոյր կենաց առ մարդիկ :

Ի՞նչ ուխտար առաց , ուռնն բանական ,
Որպէս դիմկոռն , պանիր , սէր եւ ժամ ;
Եղէ սիրելի նախնեաց մարդկան .
Աղանդ [illegible] , ուխտիմ Պատմական :

Խաւարն առէ ուռն , կարծես զու ինձ պէս ,
Պետք խաղաղական վարել յաչխարհիս .
Որքան հոտաւէտ , ամէն մեղրամբ .
Ամէնն յանկարծ մահ ուխտեմ քոյ պէս :

Այդ ուխտար՝ զու անգղոյ՝ անտառ եմ ,
Զի տրտմադրոք վարքն՝ եւ զու ՚նմանային .
Համխաւթեց ընտանեց՝ զաղամբ կարգոս եմ ,
Գառտանք իմ՝ սիրունքը , ի գորտան զան յես :

Զոր ես առէ ուռն , ի վայր բոլոր ,
Ով խորհիս թէ որ մի՝ սրբոյ համբերաս ,
Ցանկանամ պայծառ եւ հաղորդեալ թռուչս ,
Եւ զետ սնդուսնս , թէ՝ առք շունիմ ես :

Ի՞նչ՝ ուխտար առէ , յարգելով իմ հայեաց ,
Որով նուիրեմ ուխտաւորքս այսա .
Իշխանաց մեծաց՝ եւ զանից զայգայս ,
Աստծնութ հացուած ուխտիմ , եւ չուխտայս :

Կարե՞ս առէ ուռն , իմ պէս բարեհամ
Գինի ռոչորակ , պտուղ պտղաբերական ,
Ցանկալ տնկեալն՝ զերդ [illegible] ,
Քաղ սիրոյ զոր՝ մէջ եւ յայնժամ :

Ելոյ ձայնէ ուխտար , բան է պարծենաս ,
Ի զօրանալ մերոյս զերս ամ զղջանաս ,
Այժմեւ ես վաճառուքս՝ թէ զու խնամաս ,
Որոյն հանգոյր առեալ ի յայս զօրս ուխտիմ :

Այէ ուռն անգամ ուխտիմ զորոգումն ,
Ծանրիմ խչնանց չքնղեալ զարդուն ,
Գինին իմ մեծուք է , եւ ցրիս պտղոյն ,
Այնուհետ բանկելք պարզ յատուկ ուխտիմ :

Բախտացեալ ուխտարն , "Ձեռան իմ խաստումն ,
Կենդանի կար եղէ զՄարիկեայ ծառոյն ,
Հաճելին Աստուծոյ , Աբելայ զոհըն ,
Սահակայ զոհին նշան ուխտիմ այն :

Դարձոյց ուռն , որենաց հէքն եւ իմ ,
Նահապետաց կենաց կենդանեաց մերք եմ ,
Մեղաց փրկութիւն հոգւոց բժիշկ եմ ,
Մանն եմ խորհրդեան , Աւրդութիւն ուխտիմ :

Ահէ ուխտար եւ եմ անձեղ եւ խոնարհ ,
Զատն իմ տեսլեն՝ Մարգարէք տեսար ,
Մաքրէր սիրապարծ եմ , ուղիղ եւ անխարդ ,
Գառն Աստուծոյ զուլալ , մեղք բառնալ ուխտիմ :

Բազմար առէ ուռ , զեւ Ցեղ ժողովէ ,
Ի սեղանանոցին , Հողին ինչինէ ,
Հաւատացելոց ամէն յեղեն արժանի ,
Սուրբ Պատարագին ես միջնորդ ուխտիմ :

Եւ յարդարագիս Տէր ի քեն խնդրեմ ,
Փրկիլ ի մեղաց՝ զոր յանձին ուխտիմ ,
Սուրբ բարեխօսեան խաչիւրդ առնեմ ,
Որ յաւազանէ անուն ինձ ուխտիմ :

Դառն Աստուծոյ որդեմուքեան պտղենեծ ,
Ընտրեմ ուրբ մեր քոյ՝ Հոգեն մեր փրկեմ ,
Ինձուսար ծառոյ Ցոյհանեսին աղաւնեծ ,
Քեզ վերջին զուլալան անձկալ ուխտիմ :

Բանասիրական

Խնդկատակութիւն

Խնդկատակութիւնն՝ որքան որ ներելի զբօսանք համարելի՝ փոքր և չափ միայ ; այնքան և ատելի և արհամարհելի է մեծաց և բարձանց ։ Ասէին նատակ ծաղրածութեան ցածրալոյն և քրտնողին է ։ Մի՛ որ անձամբ ոխակալ գործ ածել ; և մի այլում քաջարերելի էլ ։ Փանզի խնդկատակաց անձն հեհրաւորին ; և որպէս յառաջ եւ առաջել եմ, մի- յաւ արհայն զմուարաւ հննեի ։

Երկիւղ ։

Նյան ամանք , որ օրինաւոր ընկերակցութեան մէջ են՝ միշտակէլ զերադանցումն իւրեանց խոհականութիւնն ապացուցելի երգսամերով , որ եւ առաւել հաստատութիւն տան իւրեանց առաւելութեանց ։ բայց սպառնանան ։ քանզի մի օրինաւոր ընկերակցութիւն կարէ ակամբանին այնքան մեծացանել , որ այսպիսի բանից անդամ որել կարգադանոյ ։ Ուրեմն պլեոն երգակցութիւնք , որ այնպիսի ընկերութիւնք սիրաւ խառնեխնդոն և դուշնեկ ամբողջեցին կացման ։ ապա թէ մի՛ որպէս կարելի որ մեծացաչեայ քաղ ուսում ունեցող անձնք թուլ տան՝ որ ուղանց որոց պատճառ այսքան տխմար , տմարդի և ամբարիշտ երգմանք բերինց հանի ։

Ծանուցում

Եթէ որոց խօսք՝ յաւիտեր բարձրացուցած և կատարի խուսփելով զիմով ։ կամ տխմար և անտուրի ժնեխաւորակ ամենք՝ ընդունելի չէ լինելոյ ։ Եւ թէ փնթփնթալով , փոփոխով և անհաստ խօսքով՝ եւ ասելի մեռա ։

Մէ՛ ես առանձին քաղի վերայ խօսել ։ և ոչ թէ այլոց ։

Ուրեմն զա կամ այլոց անայրին բանի վերայ մի խօսել ։ Փանզ ոչ լինի է նոցա համար ։ քանզի ձանձրութիւն ։ և նայանն՝ քեզ համար ։ Այս մեծ փափուկ բանիս ; և կարելի չէ որ պա ոգորմով այլոց խաղին չհայեի ։ Նա բանում աղօտանքն երեւելի հաւատալ չի լինելեյ , որք տաղաղաքխաւոր մեծա զանազանան են ի նշմարել կացութենէ ամն ընդ հեռոյ՝ ծնողաց՝ զաւակաց՝ երեւելի բարեկամաց՝ և այլն ։ Մինչ զի՛ մեր անձնային բարի մասք եւ՝ զեա չափ անհամձայնական սղալմանց նոյնքայ կանխանեմք ։

Զերոյ որ մարդին այնքան տխմար երեւցանի ընկերակցութեան , քանի թէ իւր առաջան առանձին կամ զաւարձախօսութեան այլոց անարժանեալի կամ համեմատելի չլինելն ։ և եթէ որով մեն հոգմանաւոր լաւութեան համերեալն՝ յարծաք ընդհանուր պատկութեան ակն ունել ։ կամ , որ առաւել վատ-թար ; թէ իւրեանց խնդրեն որ լուծանելի իւր առանձին կամ զաւարձախօսութիւնն՝ այնքան կատարելութիւնք , մինչ հեշա լինի այլոց երեւակայել՝ քան թէ իւր պատմելն ։

Խորհուրդ ։

Խմացիր թէ մեն ընկերութեան մէջ լաւնդ ոսկին պատուելու մեռանեմ ։ Մինչ թէ բաներ բերանից ելնան անհամեմատ ծանր հեռանանք կշտամբանի , քանի որ մեռանիլ են ։ Մինչ տեսակ լաւ հաւատ կայ զբօսացարութեան մէջ ; որով մարդիկ զրեթէ ապաշաւանում , որ նորանից խօսք պատրաստ չլսանեն ։ Այսպիսեաց բանաքաղն անձանց զանձն մինչ միմեամբ ու սուրբ զանազան կատուոց և միշտերց , և ասէր զինուորաց անբա ընդդիմութիւն չի գանում ։

Խօսից անձանց համեմատէ ։

Մեծա քա խոհականութիւնն համեմատաբար հոգա որոց խօսքի խօսումն ։ Փանզի կարծեմ ։ մի ի նոյն հիւթոյ վերայ , և նոյնն երթեւեկէ չեն ունենալ խօսելու՝ եղանակաղակի հնարաւորի , և մեն նեխայ հեղ ։

Մէ՛ խօսիր ես այլոց ծիծաղի համար ։

Համարուի և ցած ունում առանց անձինք եթէ որոց լաւ ընկերակցութեան համերեալն , կխօրծեն թէ մեաղն իւրեանց են նորա ունչարութեան ատարեալքն ։ Եթէ ասեղն փափուկ ; իւրեանց վերայ է ։ Եթէ ծիծաղեն , իւրեանց վերայ է ։ և եթէ երկիւղ լինի՛ որ շատ բանի մեկնութեամբ համբերեն են կարող իւրեանց վերայ առնել , ասելաւոր այն եւ՝ իւրեանց վերայ է ։ Որով կասկածն նորա իրաց ուղղանել , և ապա փոքր փոքր լարկանել ։ Այսպիսի մեն սղալանք ՝ շատ յուսալ մեղք Եղել Սողոմոնեան զրքում , որ Աերոբ առանձնայն համառոտ ձեռքեն նոյն վերայ էին խօսում , սակայն շատ էին ծիծաղում ։ Քանզի ուսումն հասկելու ։ և շատ փոքր ցոյց կայ որ մասանցողաց թէ արհամարհուած , քաջընդեալ , կամ ծաղրաբանած լինի ։ բայց եթէ անձն որ նշանաւորեալ իւրն առաջ լինին , և իւր պատուոյ սրտապատւոյն անուչակ կերպով ընդ պէտս համակացանել ։ Իսկ ընդ հանդուստն ուզեղն զեղջուրակ է ; նախանձոտ , վատթարա և անհամբեր անձանց ։ Մեծա կասկած ունի իւրեն արհամարհելոյ ։ կարծե եւ բոլոր զրոյցն եւ իւր վերայս , եթէ ծիծաղելն՝ կկնման որ անկարծես իւր վերայս ։ ուստի երեսը կարմրանք , կրակուանոյ կողմն և համարձակ կերպ ։ և ներ թունով իւրն մարմնի մէջ կզան ։ Որոշ խոհականութիւնն եւ հաւատութեամբ ցոյց կտայ իւր ուսումն և ընկերակցութեան ցածութիւնն , քանզի մեծա կպառանոյ իւր անձին ըմբերի վերայ՝ իւր մեղաւորելու՝ իւր զեղծանութեան զերագոյնեց կարգի , և իւր զինուորաց պատիկ պատուութեանց վերայ ։ Եւ բոլորն եւ հեռաց մեն ազգաւ. եղանակաւ , մեր զգամն թէ նոցա կարեւոր լինի ։ Ահա քեզ Հոգաեկրա ։

Զերփեթեւ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ ԵՆՈՎՔ ՄԻՔԱՅԷԼ

Մ. Դ. Թովմաճեանց Վերոնեցւոյ